

ΕΧΣΕΡΡΤΑ

4. zenbakiaren

GEHIGARRIA

1986-urria

'Επίκουρος

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΟΦΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΙΔΟΜΕΝΕΑ

Jon gotzon etxebarría

gernika

EPIKURO

(Samos, 341-270 K.a.)

Etzetxo bat erosi zuen, baratze eta guztikoa, eta bertan zabaltzen zuen bere dotrina senideen eta adiskideen artean.

Batzuentzat gizon goragarria, beste batzuentzat guztiz ezesgarria, bai antxinakoen, bai gaurkoen artean.

Egin zituen hainbeste idazkiren artetik (300 bat), zati batzu baizik ez zaizkigu heldu, batez ere Diogenes Larerziok "Filosofoen bizitzak"-en sartu zituenak: "Menezeo-ri eskutitza" eta "Aholku nagusiak"; horrez gainera ondorengo epikureoek eta euren irakasenez aritu ziren idazle latin-grekoek gordetako atalak.

Platonen beste muturrean jartzen da filosofo hauszuntzumenezko mundu bakarra, eta egiazko ezagutza bakarra: zentzunen bidez datorkiguna. Anima ere gorputzkia da egorputzarekin batera surtsitzen da bere atomoak sakabanatzean. Jainkoak egon badaude, ez, ordea, erduetat edo helburutat hartzekoak, baizik eta kosmosen arteko espazioetan baztertuak. Gorputzarenak dira benetako atseginak; morala erlatiboa da; ongia ez da objektibo edo trantsendente den zerbait; aitzitik beti ere atseginari daxteko. Eta zuzentasunean oinarritutako gizartea baino garrantzitsuagoa da gizabanakoa.

117 Περὶ δὲ τῶν βιωτικῶν καὶ ὅπως χρῆ τὰ μὲν ἡμᾶς αἰρεῖσθαι, τὰ δ' ἐκφεύγειν, οὕτως γράφει. πρότερον δὲ διέλθωμεν ἅ τε αὐτῶ δοκεῖ περὶ τοῦ σοφοῦ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ.

Βλάβας ἐξ ἀνθρώπων ἢ διὰ μῖσος ἢ διὰ φθόνον ἢ διὰ καταφρόνησιν γίνεσθαι, ὧν τὸν σοφὸν λογισμῶ περιγίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαξ γενόμενον σοφὸν μηκέτι τὴν ἐναντίαν λαμβάνειν διάθεσιν μηδὲ πλάττειν ἐκόντα· πάθει μᾶλλον συσχεθήσεσθαι· οὐκ ἂν ἐμποδίσει πρὸς τὴν σοφίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἕξωσ
118 σοφὸν γενέσθαι ἂν οὐδ' ἐν παντὶ ἔθνει. κἂν στρεβλωθῆ δ' ὁ σοφός, εἶναι αὐτὸν εὐδαίμονα. μόνον τε χάριν ἕξειν τὸν σοφόν, καὶ ἐπὶ φίλοις καὶ παροῦσι καὶ ἀποῦσιν ὁμοίως διατε (λείν) εὐλογοῦντα. ὅτε μέντοι στρεβλοῦται, ἔνθα καὶ μύζει καὶ οἰμῶζει. γυναικί τ' οὐ μιγήσεται τὸν σοφὸν ἢ οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσιν, ὡς φησι Διογένης ἐν τῇ Ἐπιτομῇ τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογματῶν. οὐδὲ κολάσειν οἰκέτας, ἐλεήσειν μέντοι καὶ συγγνώμην τινὶ ἕξειν τῶν σπουδαίων. ἐρασθήσεσθαι τὸν σοφόν

117 Bizikerarekikoak eta nola komeni den guk honako hau hautatzea eta harako hura baztertzea, honela dakar. Lehenengo eta behin ikus dezagun jakintsu az berak eta beretarrek zer pentsatzen duten. Kalteak gizonengandik gorrotoz, bekaizkeriz edo e zespenez datoz; jakintsuak, ostera, bere arrazoiketaz gainditzen ditu. Eta behin jakintsu izatera iritsi denak ez du bestelako jarrerarik hartuko eta, nahita, itxurarik ere ez egingo. Grinak estuago lotuko ditu, jakintzari buruz oztopo ez dakizkion. Halere, edozein gorpuzkerak ezin du jakintsua izan
118 ezta edozein arrazak ere. Oinazeturik ere, jakintsua zoriontsua da. Jakintsuak bakarrik gordetzen du eskerrona; eta horrela lagunena onespina duelarik, ondoan eta urrunean daudenena, bizi da. Alabaina, oinazetua denean orduantxe bai kezaz eta aieneka ari da. Jakintsua andrearekin ez da batuko legeek galera zuten badute, Diogenes-ek "Epikuro-ren irakaspen etikoen epitomea"-n dioenez. Otseinak ez ditu zigortuko; aitzitik, errukitu eta barru zabala erakutsiko dio zintzoa denari. Haien eritziz jakintsua ez omen da maitemindu behar; ezta hilobiaz arduratu behar ere; eta maitasuna ez dela jainkoengandikoa,

οὐ δοκεῖ αὐτοῖς· οὐδὲ ταφῆς φροντιεῖν οὐδὲ θεόπεμπτον εἶναι τὸν ἔρωτα, ὡς ὁ Διογένης ἐν τῷ * *. οὐδὲ ῥητορεύσειν καλῶς. συνουσίη δέ, φασίν, ὤνησε μὲν οὐδέποτε, ἀγαπητὸν δὲ εἰ μὴ καὶ ἔβλαψε.

119 Καὶ μὴν καὶ γαμήσειν καὶ τεκνοποιήσειν τὸν σοφόν, ὡς Ἐπίκουρος ἐν ταῖς Διαπορίαις καὶ ἐν ταῖς Περι φύσεως. κατὰ περίστασιν δὲ ποτε βίου γαμήσειν. καὶ διατραπήσεσθαι τινας. οὐδὲ μὴν ληρήσειν ἐν μέθῃ φησὶν ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῷ Συμποσίῳ. οὐδὲ πολιτεύσεται, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ Περι βίων. οὐδὲ τυραννεύσειν· οὐδὲ κυνιεῖν· ὡς ἐν τῇ δευτέρῃ Περι βίων· οὐδὲ πτωχεύσειν· ἀλλὰ καὶ πηρωθέντα τὰς ὄψεις μεθέξειν αὐτὸν τοῦ βίου, ὡς ἐν τῇ αὐτῇ φησι. καὶ λυπήσεσθαι δὲ τὸν σοφόν, ὡς

120a Διογένης ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν Ἐπιλέκτων· καὶ δικάσεσθαι· καὶ συγγράμματα καταλείψειν· οὐ πανηγυριεῖν δέ· καὶ κτήσεως προνοήσεσθαι καὶ τοῦ μέλλοντος. φιλαγρήσειν. τύχη τ' ἀντιτάξεσθαι, φίλον τε οὐδένα προήσεσθαι. εὐδοξίας ἐπὶ τοσοῦτον προνοήσεσθαι, ἐφ' ὅσον μὴ καταφρονήσεσθαι. μᾶλλον τε εὐφρανθήσεσθαι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς θεωρίαις.

Εἰκόνας τε ἀναθήσειν. (εὔ) εἰ ἔχοι, ἀδιαφόρως ἂν

Diogenes—ek harako haretan dioenez; hizlaritzan e re ez da arituko edertasunez. Seksu—harremanak inoiz ez omen dira mesedegarri, atsegingarriak bai, kalterik ez bedakarte.

119 Ezkondu ere egin liteke jakintsua eta seme—alabak ekarri; halaxe dio Epikuro—k bere Diaporietan eta Naturarekikoetan. Bizitzako egoera larriren batetan ezkon liteke; edo besteak ezetzera bultzatu. Mozkor—aldian ez da berbaldun izango dio Epikuro—k bere Oturuntzan. Politikan ere ez du ihardungo, Bizikerarekikoen lehen liburuaren arauera. Ez da tirano, ez ziniko izanen, Bizikerarekikoen bigarren liburuaren arauera. Eskean ere ez da ibiliko. Bista galdurik e—re, biziera berdinari eutsiko dio, liburu horretan—txe dioenez. Jakintsua atsekabetu egin daiteke, Dio—
120a genes—ek Bildumaren bostgarren liburuan dakarrenez. Auzitegira jo ere bai. Eta idazkiak atera ere bai. Baina ez da biltzar handitan sartuko. Bere ondasun—ez eta etorkizunaz arduratuko da. Baserriko bizi—za lea dateke. Halabeharrari jarkiko zaio eta lagunik ez du bertan behera utziko. Bere izen onaz arduratu—ko da, gutxietsia ez izateko bestean. Ospakizunetan besteak baino pozago dateke. Estatuak eskainiko ditu, ahal izanez gero. Halere, e—

σχοίη. μόνον τε τὸν σοφὸν ὀρθῶς ἂν περί τε μουσικῆς
καὶ ποιητικῆς διαλέξασθαι· ποιήματά τε ἐνεργεία οὐκ
ἂν ποιῆσαι. οὐκ εἶναι τε ἕτερον ἐτέρου σοφώτερον.
χρηματίσεσθαι τε, ἀλλ' ἀπὸ μόνης σοφίας, ἀπορήσαντα.
καὶ μόναρχον ἐν καιρῷ θεραπεύσειν. καὶ ἐπιχαρήσεσθαι
τινι ἐπὶ τῷ διορθώματι· καὶ σχολὴν κατασκευάσειν,
ἀλλ' οὐχ ὥστ' ὀχλαγωγῆσαι· καὶ ἀναγνώσεσθαι ἐν
πλήθει, ἀλλ' οὐχ ἐκόντα· δογματιεῖν τε καὶ οὐκ ἀπορή-
σειν· καὶ καθ' ὕπνου δὲ ὁμοιον ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ φίλου
ποτέ τεθνήξεσθαι.

[Τὸ ἐξῆς] δοκεῖ δ' αὐτοῖς ἀμαρτήματα ἄνισα εἶναι.
καὶ τὴν ὑγίειαν τισὶ μὲν ἀγαθόν, τισὶ δὲ ἀδιάφορον.
τὴν δὲ ἀνδρείαν φύσει μὴ γίνεσθαι, λογισμῷ δὲ τοῦ
συμφέροντος· καὶ τὴν φιλίαν διὰ τὰς χρείας· δεῖν μὲντοι
προκατάρχεσθαι (καὶ γὰρ τὴν γῆν σπείρομεν), συνίσ-
τασθαι δὲ αὐτὴν κατὰ κοινωσίαν ἐν τοῖς ταῖς ἡδοναῖς
ἐκπεπληρωμέν(οις).

Τὴν εὐδαιμονίαν διχῆ νοεῖσθαι, τὴν τε ἀκροτάτην,
οἷα ἐστὶ περί τὸν θεόν, ἐπίτασιν οὐκ ἔχουσιν· καὶ
τὴν <κατὰ τὴν> προσθήκην καὶ ἀφαίρεσιν ἡδονῶν.

gin ezik,berdin dio.Jakintsua bakarrik elezta da-
iteke egokiro musikaz edo poetikaz.Aritu,berriz,
ez da egingo horrelakoetan bere aldetik.Inor ez da
inor baino jakintsuago.Beharrizanean,irabazia bila
lezake,dakienetik soilik,baina.Monarka otsein leza
ke,mugonez.Edonori agertuko zaio eskerroneko zuzen
keta bategatik.Eskola bat antola dezake,jendetza
handirik erakarri gabe,ordea.Ageriko irakurketak e
gin ditzake,baina ez bere oldez.Bere aburuak izan
eta ez dena zalantzan.Ametsetan ere sen batean da-
goke eta,agian,adiskide bategatik hil ere bai.
Errakuntzak ezberdintzat dituzte.Osasuna batzuren-
tzat gauza ona da,beste batzurentzat,aldiz,arolaga
beko gauza.Kemena ez dela izakeraz sortzen,egokie-
na kontsideratzetik baizik.Adiskidetasuna obarieta
tik.Halere,lehenagotik behar du hazi(lurrean erei-
ten dugunean bezalaxe).Eta sendotu egiten dela,ats
eginak lortzeko elkar-lehiari esker.
Zoriontasuna bikoitza jotzen dute:gorena,jaungoikoa
rena,aldagaitza;eta bestea,atseginen gehitze edo
galtzearen arauzkoa.

<u>gaiak</u>	<u>lerroak</u>
adiskidetasuna.....	120a-22
ametsak.....	120a-17
andre-maitasunak.....	118-5,9,11
atseginak.....	120a-24,28
auziak.....	120a-1
Diogenes.....	118-6,11;120a
eskea.....	119-7
esker ona.....	120a-13
etorkizuna.....	120a-3
ezkontza.....	119-1,3
grinak.....	117-9
hizlaritza.....	118-11
izen ona.....	120a-5
kalteen nondikakoa.....	117-5
kemena.....	120a-21
lagunak	120a-4,17
mozkorra.....	119-4
musika.....	120a-6
oinazea.....	118-1,4
ondasunak.....	120a-3
osasuna.....	120a-20
otseinak.....	118-8

politika.....	119-5
poetika.....	120a-10
seksua.....	118-12
Tiranoa.....	119-6
zinikoa.....	119-6
zoriona.....	120a-26

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΙΔΟΜΕΝΕΑ

48 Τὴν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα τελευτῶντες ἡμέραν τοῦ βίου ἐγράφομεν ὑμῖν ταυτί· στραγγουρικὰ τε παρηκολούθει καὶ δυσεντερικὰ πάθη ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείποντα τοῦ ἐν ἑαυτοῖς μεγέθους· ἀντιπαρετάττετο δὲ πᾶσι τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν χαῖρον ἐπὶ τῶν γεγονότων ἡμῖν διαλογισμῶν μνήμη. σὺ δὲ ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίου παραστάσεως πρὸς ἐμὲ καὶ φιλοσοφίαν ἐπιμελοῦ τῶν παιδῶν Μητροδώρου. (Fr. 138 Us.)

ΙΔΟΜΕΝΕΟ-ri ESKUTITZA

Egun zoriontsua eta era berean nire bizitzako azkenengoa zena igarotzen nuelarik, idazki hau egin nizun. Puxikaren eta esteen eritasuna aurrera zihuan, berez handia izaki eta areagotu ezineko moduan. Guzti hauei buruz buru, ordea, animako poztasuna, lehen izandako gure elkar-solasaldien oraitzapena zela bide. Orain zuk, gaztetatik nirekiko eta filosofiarekiko agertu duzun jarrerari dagokionez, har ezazu Metrodoro-ren semeen ardura.

ΟΗΑΡΡΑΚ

Epikuro-ren idazkietan σῶμα eta σάρξ ez dira berdin. Berarentzat soin-gogoen arteko oposaketa ez da gorpuzduna-gorpuzkea, alegia. Eta horregatik gorputz huts-hutsa adierazi nahi duenean σάρξ erabiltzen du; bestela, σῶμα, hurrango adibideetan ageri denez:

(mina) χρονίζουσα περὶ τὴν σάρκα ἀβληχρὸν ἔχει τὸν πόνον. (Epikuro-ren Aholkuak, 4)

πρὸς τὴν σοφίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἕξω σοφὸν γενέσθαι (Jakiatsuaz, 117-10)

Bereizketa hori nolabait gordetzeko, lehenengoan gorputz itzuli dut (beste idazki batean), eta bigarrena itsultzeko gorpuzkera erabili dut hengo orritxoetan.

Lehenengo kristauen arteko hizkuntz-erabilerak ere horrelako zerbait nabarmentzen du.

LIBURU LAGUNTZAILEAK

Gaztelaniaz ez daudenak ugari izanik, lehenengo irakurtaldian eskuratzeko erraz bat erabiltzearen hau xe aipatuko:

"La génesis de una moral utilitaria"

Carlos Garcia Gual-Eduardo Acosta.

Epicuro-Etica-Texto Bilingüe; Barral

Editores, 1974.

Bertan akituko du irakurle jakingurakoak bibliografia ugaria eta Epikuro-ri buruzko azterketa eta oharrikizun mamintsuen mordo ederria.

Legezko gordailua:BI-937-86